

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 736/2017-106

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. augusta 2018 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Ladislava Orosza a Lajosa Meszárosa prerokoval prijatú sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA], a maloletého [REDAKČIA], [REDAKČIA], [REDAKČIA] zastúpeného kolíznym opatrovníkom Úradom práce sociálnych vecí a rodiny Košice, oboch právne zastúpených Advokátskou kanceláriou Hopferova, s. r. o., Bajzova 2, Košice, v mene ktorej koná advokátka JUDr. Martina Hopferová, vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 19 ods. 2 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a namietaného porušenia práv maloletého [REDAKČIA] podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 8 CoP 229/2017 a jeho uznesením z 31. augusta 2017, za účasti Krajského súdu v Košiciach, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKČIA] a maloletého [REDAKČIA] na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru

o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na rešpektovanie ich súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 8 CoP 229/2017 a jeho uznesením z 31. augusta 2017 porušené boli.

2. Uznesenie Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 8 CoP 229/2017 z 31. augusta 2017 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Košiciach na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Košiciach je povinný [REDAKOVANÉ] a maloletému [REDAKOVANÉ] uhradiť trovy konania v sume 374,81 € (slovom tristosedemdesiatštyri eur a osemdesiatjeden centov) na účet ich právneho zástupcu Advokátskej kancelárie Hopferova, s. r. o., Bajzova 2, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. decembra 2017 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“ alebo „matka maloletého“), a maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletý, spolu ďalej len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 19 ods. 2 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a namietaného porušenia práv maloletého podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 18 P 149/2016 (ďalej aj „napadnuté konanie okresného súdu“) a jeho uznesením z 26. januára 2017 (ďalej aj „napadnuté uznesenie okresného súdu“) a postupom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn.

8 CoP 229/2017 (ďalej aj „napadnuté konanie krajského súdu“) a jeho uznesením z 31. augusta 2017 (ďalej aj „napadnuté uznesenie krajského súdu“).

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že otec maloletého [REDACTED] (ďalej len „navrhovateľ“ alebo „otec maloletého“) podal okresnému súdu 5. októbra 2016 návrh na nariadenie návratu maloletého do krajiny obvyklého pobytu, t. j. do Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len „Veľká Británia“).

O návrhu rozhodol okresný súd napadnutým uznesením č. k. 18 P 149/2016-222 z 26. januára 2017 tak, že nariadil návrat maloletého do krajiny obvyklého pobytu do Veľkej Británie v lehote 15 dní od právoplatnosti uznesenia. Zároveň otcovi maloletého uložil povinnosť, aby v prípade návratu matky aj s maloletým do miesta jeho obvyklého pobytu do Veľkej Británie zabezpečil primerané bývanie matke aj maloletému vo svojom bydlisku na svoje náklady po dobu šiestich mesiacov od dátumu návratu matky s maloletým.

Proti uzneseniu okresného súdu podala sťažovateľka odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým uznesením č. k. 8 CoP 229/2017-391 z 31. augusta 2017 tak, že uznesenie okresného súdu potvrdil.

Sťažovatelia v sťažnosti poukazujú na to, že konajúce súdy dospeli k záveru, že obvyklý pobyt maloletého je vo Veľkej Británii, pričom odkazovali na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) z 2. apríla 2009 vo veci C-523/07 o návrhu súdu Korkein (ďalej aj „vec Korkein“). Sťažovatelia sa domnievajú, že konajúce súdy predmetné rozhodnutie nesprávne interpretovali a mali dospieť k záveru, že obvyklý pobyt maloletého „je a vždy bol na území Slovenskej republiky“, a nie na území Veľkej Británie. Poukazujú na to, že sťažovatelia a aj navrhovateľ majú všetkých rodinných príslušníkov na Slovensku a tu majú aj trvalý pobyt. Maloletý má na Slovensku vytvorené „*zázemie pre svoj zdravý duševný a telesný rozvoj v kruhu svojich príbuzných. Maloletý navštevoval Materskú škôlku a momentálne Liečebno-výchovné sanatórium, kde má svojich kamarátov*

a stály režim, má tu dostatočne zabezpečenú aj vhodnú zdravotnú starostlivosť s prihliadnutím na jeho zhoršený zdravotný stav.“

Sťažovatelia nesúhlasia ani so záverom okresného súdu, podľa ktorého „*britský súd*“ v rozhodnutí z 5. októbra 2016 konštatoval, že miesto obvyklého pobytu maloletého je v Anglicku a Walese. Z predmetného rozhodnutia podľa sťažovateľov je zrejmé, že ide len o „*predbežný nezáväzný názor ohľadne obvyklého pobytu maloletého dieťaťa a to len na základe jednostranného tvrdenia navrhovateľa bez vypočutia sťažovateľky, prípadne kohokoľvek iného*“. Poukazujú tiež na to, že rozhodnutím zo 4. novembra 2016 uvedený súd návrh otca maloletého odročil, kým slovenské súdy nerozhodnú.

Sťažovatelia poukazujú na rozsudok Súdneho dvora vo veci Korkein a tiež na rozsudok z 22. decembra 2010 vo veci C-497/10 PPU, ktorý súvisí s konaním [REDAKOVANÉ] proti [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „*vec Mercredi*“), z ktorých vyplýva, že súd má „*mať predovšetkým na pamäti všetky osobitné skutkové okolnosti každého jednotlivého prípadu*“, a argumentujú, že „*maloleté dieťa nemôže získať bydlisko, a teda ani obvyklý pobyt oddelene od tých, ktorí sa o neho starajú, čo je v tomto prípade bezpochyby sťažovateľka*“.

Sťažovatelia zároveň poukazujú na judikatúru iných štátov týkajúcu sa obvyklého pobytu maloletých a uvádzajú:

„Z judikatúry väčšiny štátov vyplýva, že obvyklý pobyt dieťaťa vzniká v krajine po šiestich mesiacoch pobytu na jednom mieste. Napríklad Najvyšší súd Rakúska (8 Ob 121/03g Oberster Gerichtshof 30/10/2003, HC/E/AT 548) rozhodol, že za obvyklý pobyt sa bude považovať doba pobytu dlhšia ako 6 mesiacov v inom štáte, a to i v prípade, že sa koná proti vôli osoby, ktorá má právo starostlivosti o dieťa, pričom sa vychádza zo skutkových tvrdení, že pre dieťa je taká krajina centrom jeho života.“

Sťažovatelia argumentujú tým, že maloletý sa zdržiava na území Slovenskej republiky od roku 2015 a začal tu navštevovať aj materskú školu a Liečebno-výchovné sanatórium, [REDAKOVANÉ]. Maloletý komunikuje len po slovensky, a napriek

snahe sťažovateľky odmieta komunikovať po anglicky. Sťažovateľka uvádza, že „*rodinné prostredie v prípade maloletého dieťaťa tvorí výchovné prostredie toho rodiča, ktorý zabezpečuje starostlivosť oňho... Dieťa sa vždy cíti najlepšie a najbezpečnejšie v tom prostredí, v ktorom sa nachádza jemu najbližšia osoba. Pokiaľ touto osobou je matka, najbližšie rodinné prostredie dieťaťa je rodinné prostredie, v ktorom žije matka. Vzhľadom na nízky vek maloletého dieťaťa je možné nepochybné predpokladať, že návratom dieťaťa do Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írka by bolo dieťa vystavené duševnej ujme alebo inak privedené do neznesiteľnej situácie, nakoľko by došlo k vytrhnutiu z rodinného prostredia, v ktorom sa cíti bezpečne a ktoré považuje za svoj prirodzený domov. Sťažovateľka poukazuje na to, že návratom maloletého dieťaťa by nedošlo k navráteniu dieťaťa do miesta, ktoré by bolo zároveň jeho rodinným prostredím.*“.

Podľa sťažovateľov konajúce súdy nevyhodnotili všetky relevantné skutočnosti – neskúmali, ako by sa mal maloletý vrátiť do Veľkej Británie bez sťažovateľky, ktorú nemožno nútiť, aby sa vrátila spolu s maloletým; dostatočne neskúmali, ako by sa navrhovateľ dokázal postarať o maloletého a aké by to pre neho mohlo mať následky. Sťažovateľka sa v dôsledku trestného stíhania nemôže vrátiť do Veľkej Británie, keďže nemá žiadnu záruku, že navrhovateľ nedá pokyn na jeho pokračovanie. Sťažovateľka nemá vo Veľkej Británii prácu a ani žiaden príjem a podľa tamojších predpisov navrhovateľ nie je povinný platiť výživné, čo ani reálne nerobí.

Sťažovatelia poukazujú na čl. 11 bod 4 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „nariadenie č. 2201/2003“), podľa ktorého súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980, ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate. V tejto súvislosti sťažovatelia uvádzajú, že navrhovateľ neprodukoval primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany maloletého po návrate. Navrhovateľ sa nemôže spoliehať, že s maloletým sa vráti aj sťažovateľka, a nepreukázal, ako po návrate maloletého chce „*zabezpečovať starostlivosť o dieťa, jeho výchovu, výživu, zaradenie do sociálneho*

prostredia, školského systému, jeho integráciu a adaptovanie sa výlučne do rodinného prostredia otca, a čo je najzásadnejšie, zabezpečovať zdravotnú starostlivosť o maloletého, ktorý si vyžaduje špeciálny prístup a starostlivosť s ohľadom na diagnostikované ochorenie ADHD a hyperaktivitu“. Relevantné je tiež to, že ani navrhovateľ nie je občanom Veľkej Británie a jeho povolenie na pobyt má len časovo obmedzený charakter. Vzhľadom na to, že maloletý je začlenený do rodinného a výchovného prostredia na Slovensku, „*nemožno logicky a rozumne predpokladať, že jeho navrátením do Veľkej Británie, by nenastala u dieťaťa duševná ujma, resp. by inak nebolo privedené do neznesiteľnej situácie. Maloletý by sa vrátil sám. Otec ani matka v Anglicku nemajú nijakých príbuzných ani takých priateľov, ktorí by boli schopní pomôcť so starostlivosťou o maloletého. Otec s touto starostlivosťou nebol schopný ani len pomôcť vtedy, keď túto zabezpečovala primárne sťažovateľka ako matka, ak by ju mal celú zabezpečovať sám, znamenalo by to priame ohrozenie maloletého.*“.

Sťažovatelia považujú za závažné pochybenie konajúcich súdov to, že nezohľadnili zdravotný stav maloletého. Zotrvanie maloletého na Slovensku je v súlade s odporúčaním psychologičky [REDAKOVANÉ], ktorá v správe z 20. novembra 2016 uviedla, že „*odporúča zabezpečiť dieťaťu pokojné prostredie, vyhýbať sa zmenám, dodržiavať denný režim*“.

Podľa sťažovateľov denný režim maloletého vo Veľkej Británii nebol kvôli navrhovateľovi pokojný, keďže tento nedodržiaval termíny styku, rušil stretnutia a pod. Sťažovatelia predložili aj súkromný znalecký posudok [REDAKOVANÉ] č. 17/2017 z 20. marca 2017, podľa ktorého „*v prípade návratu maloletého bez matky, by došlo k závažnej separácii dieťaťa od primárnej citovej osoby. Ak by sa maloletý vrátil do Veľkej Británie sám, možno predpokladať, že by sa uňho začali objavovať poruchy prispôsobenia, začali by sa rozvíjať separačno-úzkostné poruchy, prípadne posttraumatická stresová porucha. Najvyšším stresom pre maloletého by bolo práve odlúčenie od matky a premiestnenie kamkoľvek bez dostatočného holdingového ukotvenia. Akákoľvek zmena a to aj pozitívna je pre maloletého záťažou. Pričom v tomto prípade, by maloletý túto zmenu ťažko vnímal ako pozitívnu, s prihliadnutím na to, že sa sám vyjadril, že chce ostať tam, kde je matka, pričom krajina zohráva sekundárnu úlohu. Zmenou pobytu maloletého bez matky, by došlo k jeho psychickej dekompenzácii. Návrat maloletého bez matky podľa*

názoru znalkyne preňho predstavoval enormný nápor na jeho adaptačné schopnosti... Na území Slovenskej republiky bola započatá terapia maloletého, ktorá je naviazaná na osoby, ktoré ju vykonávajú. Maloletý na Slovensku navštevuje aj Liečebno-výchovné sanatórium, ktoré poskytuje psychologickú, psychoterapeutickú starostlivosť a výchovu a vzdelávanie deťom s vývinovou poruchou učenia a deťom s poruchami aktivity a pozornosti, u ktorých ambulantná starostlivosť neviedla k náprave. Nie je možné konštatovať, že návrat maloletého je možné realizovať bez jeho duševnej ujmy alebo uvedenia do inej neznesiteľnej situácie, čo vyplýva aj zo spisového materiálu, ktorým sa však súd nedostatočne zaoberal. Podľa názoru sťažovateľky je rozhodnutie súdov arbitrárne. Od príchodu na územie Slovenskej republiky sťažovateľka pravidelne navštevovala s maloletým psychológa. Súdny v napadnutých rozhodnutiach poukazovali na skutočnosť, že návštevy sťažovateľky s maloletým u psychológa mali byť účelové, keďže tvrdia, že psychológa mali navštíviť vo februári 2016 a potom následne až v septembri 2016. Uvedené tvrdenie sa však nezakladá na pravde. V období od februára 2016 do septembra 2016 bol maloletý sledovaný u inej psychologičky, čo opätovne svedčí o skutočnosti, že súd nebol dostatočne oboznámený so skutkovým stavom veci.“.

Sťažovatelia namietajú, že konajúce súdy na podklade súkromného znaleckého posudku nenariadili v konaní znalecké dokazovanie.

Podľa sťažovateľov konajúce súdy nedostatočne vyhodnotili dôvody, ktoré viedli sťažovateľku k odchodu z Veľkej Británie. Poukazuje na to, že s navrhovateľom žila v spoločnej domácnosti 10 mesiacov (do augusta 2011) a následne „z dôvodu prítomnosti domáceho násillia bola nútená ukončiť spolužitie s navrhovateľom, čo bolo podložené aj spisom z polície“. Sťažovateľka uvádza, že navrhovateľ sa o maloletého nestaral ani v čase, keď žili v spoločnej domácnosti, a ani potom. Podľa sťažovateľky navrhovateľ bol nedochvilný, nezodpovedný, nedodržiaval dohodnuté termíny stretnutia a opakovane sa stalo, že napriek dohode neprišiel vyzdvihnúť maloletého do predškolského zariadenia, čo predstavovalo pre sťažovateľku nutnosť narýchlo sa uvoľniť z práce a vyzdvihnúť maloletého. Dôležitým bolo aj to, že navrhovateľ prestal platiť výživné pre maloletého, čo spôsobilo, že základné životné potreby zabezpečovala „len s veľkými ťažkosťami“

výlučne sťažovateľka. Podľa sťažovateľky navrhovateľ sa v určitých obdobiach – trvajúcich aj niekoľko mesiacov – o maloletého nestaral vôbec. Sťažovatelia ďalej uvádzajú:

„Pre sťažovateľku bolo neprekonateľne náročné sa o maloletého postarať takouto formou, a to nielen po stránke finančnej, ako sa na to sústredil súd, ale najmä po stránke fyzickej, čo už priamo ohrozovalo maloletého... Dieťa trpelo nezáujmom otca ako aj podmienkami, v ktorých vyrastalo, keďže sťažovateľka tie sama zabezpečovala len s ťažkosťami. Napriek tomu, že otec vedel, kde sa maloletý nachádza po odchode z Veľkej Británie, nekontaktoval ho. Kontakt medzi nimi bol prerušený zavinením navrhovateľa ešte pred samotným odchodom sťažovateľky s maloletým sťažovateľom na územie Slovenskej republiky. Ani keď sa navrhovateľ nachádzal na území Slovenskej republiky maloletého nekontaktoval a nekontaktovala ho ani matka navrhovateľa, ktorá žije na Slovensku v [REDACTED]

Sťažovateľka a maloletý sťažovateľ považujú rozhodnutia súdov za absolútne rozporujúce záujmu maloletého dieťaťa...

... Sťažovateľke nie je zrejmé ako súd dospel k záveru, že práve rozhodnutie o navrátení maloletého je v jeho záujme. Kolízny opatrovník ustanovený v tomto konaní vykonával šetrenie a podával správu do konania tesne po podaní návrhu na začatie konania. Samotné konanie trvalo od 05. 10. 2016, keby bol podaný návrh na začatie konania, do 31. 08. 2017, kedy rozhodol Krajský súd v Košiciach, teda takmer rok. V priebehu konania nebola opätovne podávaná správa zo strany kolízneho opatrovníka a to ani v rámci odvolacieho konania, kolízny opatrovník nepodával ani vyjadrenie k odvolaniu. Súd prvej inštancie síce vypočul maloletého, ktorý sa vyjadril, že sa nechce vrátiť do Anglicka, napriek tomu názoru maloletého nebola poskytnutá primeraná a dostatočná pozornosť. Tento názor maloletý sťažovateľ prezentuje dodnes a povedal ho aj otcovi.

Krajsky súd a okresný súd sa... odchýlili nielen od zmyslu právnej úpravy, ale aj od jej výslovného znenia a rozhodli spôsobom, ktorý je zjavným vybočením z medzí zákona. Rozhodnutie Krajského súdu v Košiciach a Okresného súdu Košice I sú tak podľa názoru sťažovateľov arbitrárne a neodôvodnené.“

Sťažovatelia napokon svoje námietky sumarizujú a uvádzajú:

«- pri určení obvyklého pobytu maloletého sťažovateľa nevychádzali súdy zo starostlivo zisteného skutkového stavu a v odôvodnení napadnutých rozhodnutí nie sú obsiahnuté úvahy súdov, na základe ktorých rozhodli, tak aby to nenieslo prvky arbitrárnosti,

- krajský súd bez náležitého odôvodnenia nebral do úvahy predložený súkromný znalecký posudok v rámci odvolacieho konania, poukazujúci na nevhodnosť návratu maloletého sťažovateľa do Veľkej Británie s prihliadnutím na jeho zdravotný stav, pričom okresný súd bez bližšieho odôvodnenia nepovažoval za potrebné nariadenie znaleckého dokazovania v konaní pred súdom prvej inštancie,

- neprihliadali na dĺžku času, ktorý maloletý sťažovateľ strávil v Slovenskej republike, na jeho adaptáciu, novonadobudnuté rodinné a sociálne väzby a započatú liečbu,

- neprihliadli primerane na názor maloletého sťažovateľa vo vzťahu k nariadeniu jeho návratu,

- pri posudzovaní dôvodov, ktoré by mohli eliminovať návrat maloletého sťažovateľa, súdy „nevychádzali zo starostlivo zisteného skutkového stavu“ a neprihliadli na „najlepší záujem dieťaťa“,

- súdy sa nedostatočne zaoberali skúmaním „ujmy“, resp. „hrozby“, ktorá by maloletému mohla hroziť po jeho návrate a garanciami, ktoré boli potrebné.»

Na tomto základe sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Základné právo sťažovateľky... a maloletého sťažovateľa... na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy... a právo na spravodlivé súdne konanie zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru... rozhodnutím Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 P/149/2016 a rozhodnutím Krajského súdu v Košiciach, v konaní vedenom pod sp. zn. 8 CoP/229/2017, porušené bolo.

Základné právo sťažovateľky... a maloletého sťažovateľa... na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy... a právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života zaručené v čl. 8 ods. 1 Dohovoru... rozhodnutím Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn.

18 P/149/2016 a rozhodnutím Krajského súdu v Košiciach, v konaní v edenom pod sp. zn. 8 CoP/229/2017, porušené bolo.

Základné právo maloletého sťažovateľa... podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa, rozhodnutím Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 P/149/2016 a rozhodnutím Krajského súdu v Košiciach, v konaní vedenom pod sp. zn. 8 CoP/229/2017, porušené bolo.

Uznesenie Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 8 CoP/229/2017-391 z 31. augusta 2017 a uznesenie Okresného súdu Košice I sp. zn. 18 P/149/2016-222 zo dňa 26. januára 2017 sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie.

Sťažovateľke... a maloletému sťažovateľovi... priznáva spoločne a nerozdielne primerané finančné zadostučinenie v celkovej sume 6.000 €, ktoré je Krajský súd v Košiciach povinný zaplatiť vo výške 3.000 € a Okresný súd Košice I povinní zaplatiť vo výške 3.000 €, do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Krajský súd v Košiciach a Okresný súd Košice I sú povinní nahradiť spoločne a nerozdielne trovy konania vo výške 374,89 € do 15 dní od právoplatnosti nálezu na účet právnej zástupkyne.“

Návrh na primerané finančné zadostučinenie považujú sťažovatelia za dôvodný a primeraný vzhľadom na to, že postupom konajúcich súdov „stratili vieru v princípy súdnej moci, záväznosť judikatúry a spravodlivé súdne konanie. Sťažovateľka od začiatku prejavovala maximálne úsilie, aby boli zachované najlepšie záujmy maloletého. Napriek tomu v dôsledku nekonceptnej činnosti súdov a nesprávneho právneho výkladu právnej normy a medzinárodných právnych predpisov odvolací súd vyslovil, že potvrdzuje uznesenie, ktorým súd prvej inštancie nariadil návrat maloletého. Maloletý tak bol uvedený do neznesiteľnej situácie a mohol by byť reálne ohrozený jeho duševný stav.“

Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd rozhodol o dočasnom opatrení podľa § 52 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a odložil vykonateľnosť „napadnutého právoplatného rozhodnutia“ z dôvodu, že „násilný výkon rozhodnutia a násilné presídlenie

maloletého sťažovateľa na územie Veľkej Británie, ktorý sa tam vrátiť rozhodne nechce a ktorý už na území Slovenskej republiky začína tretí rok svojho pobytu /zo siedmich/ a ktorý je občanom Slovenskej republiky, ktorý tu má svoje zázemie a rodinu by v každom prípade znamenal pre maloletého sťažovateľa aj sťažovateľku väčšiu ujmu ako by odloženie výkonu napadnutého rozhodnutia znamenalo pre otca. Otec totiž niekoľkokrát bol na území Slovenskej republiky počas pobytu sťažovateľa a nie vždy vôbec prejavil záujem sa o syna zaujímať, ozvať sa mu a stretnúť sa s ním – navštívil svoju ostatnú rodinu na Slovensku, ale nie syna. Sťažovateľka so synom až dodatočne dozvedeli, že otec bol na Slovensku. Vždy, keď otec prejavil záujem sa so synom stretnúť, sťažovateľka to zabezpečila. Navyše maloletý by nemal byť kde presídlený – nemá vo Veľkej Británii lekára, školu ani zázemie.“.

Ústavný súd po predbežnom prerokovaní uznesením z 20. decembra 2017 prijal sťažnosť sťažovateľov v časti, ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 19 ods. 2 a čl. 46 ods. 1 ústavy, práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru a porušenie práv maloletého [REDAKOVANÉ] podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa postupom krajského súdu v napadnutom konaní a jeho uznesením z 31. augusta 2017 na ďalšie konanie, a odložil vykonateľnosť uznesenia okresného súdu sp. zn. 18 P 149/2016 z 26. januára 2017 v spojení s uznesením krajského súdu sp. zn. 8 CoP 229/2017 z 31. augusta 2017 do právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej. Maloletému [REDAKOVANÉ] ustanovil v tomto konaní za kolízneho opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice (ďalej len „kolízny opatrovník“). Vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľov a predsedu krajského súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predseda krajského súdu a právna zástupkyňa sťažovateľov ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Vzhľadom na oznámenia právnej zástupkyne sťažovateľov a predsedu krajského súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade

s § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde od neho upustil, keďže dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie vecí.

Kolízny opatrovník sa k sťažnosti vyjadril v prípise z 2. februára 2018, v ktorom uviedol, že maloletého zastupoval ako kolízny opatrovník aj v konaní o nariadenie návratu. Opakovane vykonal šetrenie pomerov maloletého na území Slovenskej republiky a zistil, že maloletý s matkou žijú v byte so starou matkou maloletého, matka maloletého je zamestnaná. Na odporúčanie psychológa maloletý je od septembra 2017 žiakom prípravného ročníka Liečebno – výchovného sanatória v [REDAKOVANÉ], v rámci ktorého má zabezpečenú starostlivosť logopéda, psychológa a špeciálneho pedagóga. Kolízny opatrovník vykonal aj rozhovor s maloletým pre účely zistenia jeho názoru – v prítomnosti matky a aj osamote. Bol primerane poučený o dôvode uvedeného rozhovoru, pričom v rámci „bežnej komunikácie uviedol, že chodí do školy do [REDAKOVANÉ] kde sa mu páči, nakoľko sa tam učia. Je to lepšie ako byť v škôlke. V škole sa učí písmená, vie už aj čítať, počítať. Má tam kamarátov. Do školy chodí s mamou. Anglický jazyk v škole nemajú a nemal ani anglický krúžok v škôlke. Povedal, že predtým vedel rozprávať po anglicky, ale teraz už nie tak veľmi. Pozná bežné otázky a vedel odpovedať ako sa volá, koľko má rokov a kde býva. Ohľadom otca sa vyjadril, že sa spolu rozprávajú cez skype, asi v utorok, štvrtok a sobotu, alebo ako sa dohodnú. Väčšinou sa rozprávajú a pozerajú obľúbené rozprávky. Aj sa stretli. Bez otázky povedal, že nechce ísť do Anglicka, lebo by sa už nevrátil. Jeho otec by chcel aby išiel bývať do Anglicka, ale on nechce. Na otázku, či by išiel na návštevu k otcovi, alebo na prázdniny, odpovedal, že nie, lebo sa bojí, že by sa už domov nevrátil. Na dovolenku by išiel na Cyprus, kde bol keď bol malý, ale pamätá si to. Chce ostať s mamou v [REDAKOVANÉ] má tam kamarátov, babku a krstného, ktorý síce býva v [REDAKOVANÉ] ale chodí do [REDAKOVANÉ] Viac sa k téme nechcel vyjadrovať a radšej sa išiel ešte pohrať s hračkami.“.

Vychádzajúc zo zistených skutočností kolízny opatrovník vo svojom prípise napokon uviedol:

„Zisťovaním pomerov, ako aj vykonaným rozhovorom s matkou a maloletým dieťaťom neboli zistené žiadne okolnosti zanedbávania starostlivosti o maloletého, matka

jeho výchovu a starostlivosť zabezpečuje na primeranej úrovni. Medzi matkou a maloletým je badateľný silný citový vzťah, ako aj prirodzená naviazanosť maloletého na osobu matky, ktorá dlhodobo sama zabezpečuje jeho výchovu a starostlivosť. Maloletý [REDAKOVANÉ] má v rodinnom prostredí vytvorené vhodné podmienky pre všestranný vývin, je zžitý s prostredím školy a domova, má vytvorené rodinné a priateľské väzby. Matka kontaktu otca s maloletým nebráni, zabezpečuje jeho pravidelné plnenie. Záverom sme toho názoru, že odloženie vykonateľnosti uznesenia Okresného súdu Košice I... v spojení s uznesením Krajského súdu v Košiciach... je v zohľadnení k uvedeným skutočnostiam v záujme maloletého.“

Predseda krajského súdu sa k sťažnosti vyjadril v prípise sp. zn. 1 Spr V/163/2018 z 2. februára 2018, v ktorom zhrnul priebeh konania a obsah argumentácie konajúcich súdov tak, ako to vyplynulo z odôvodnení ich rozhodnutí. Napokon vo svojom prípise uviedol:

«K jednotlivým výhradám sťažovateľov v ústavnej sťažnosti, dovoľujem si poznamenať, že nesúhlasíme s ich tvrdením, že súdy pri určení obvyklého pobytu maloletého [REDAKOVANÉ] nevychádzali zo starostlivo zisteného skutkového stavu. O opaku svedčia dôvody označených rozhodnutí súdov.

Je pravdou, že predložený súkromný znalecký posudok v rámci odvolacieho konania nepovažoval odvolací súd za taký dôkaz, na základe ktorého by nariadil ďalšie znalecké dokazovanie.

V dôvodoch rozhodnutí sa súdy podrobne vyporiadali aj s dĺžkou času, ktorý maloletý [REDAKOVANÉ] „strávil“ v Slovenskej republike.

Súdy pri rozhodovaní vyhodnotili aj názor maloletého (s prihliadnutím na jeho vek) na jeho návrat do miesta obvyklého pobytu.

Nepatričné sú námietky sťažovateľov, že súdy pri rozhodovaní neprihliadli na lepší záujem dieťaťa.

Neopodstatnené sú tvrdenia sťažovateľov, že súdy nepreskúmali ujmu, resp. hrozbu, ktorá maloletému [REDAKOVANÉ] hrozí pri jeho návrate.

Odôvodnenie napadnutého rozhodnutia krajského súdu (sp. zn. 8 CoP/229/2017) obsahuje nielen podrobné vysvetlenie skutkovým zistení a záverov, ku ktorým odvolací súd dospel, ale aj náležité právne posúdenie.

Podľa nášho názoru za vadu konania a porušenie základných práv sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv sťažovateľov.»

Vychádzajúc z § 51 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd doručil sťažnosť sťažovateľov a tiež uznesenie ústavného súdu o prijatí z 20. decembra 2017 otcovi maloletého. Otec maloletého uviedol svoje vyjadrenie v podaní z 19. februára 2018, v ktorom v prvom rade poukázal na relevantný skutkový stav a uviedol, že jednostranným rozhodnutím matky maloletého odstáňovať sa na Slovensko maloletý „*stratil možnosť ďalšieho rozvoja nášho vzťahu a tento už nemožno nazývať prirodzeným vzťahom. To je to čo syn skutočne stratil a čo je potrebné napraviť.*“. Podľa otca maloletého krajský súd v napadnutom uznesení v spojení s uznesením okresného súdu riadne odôvodnil svoje právne závery, ktoré nie sú arbitrárne. Z tohto hľadiska nemožno uvažovať o namietanom porušení práv sťažovateľov.

K námietke sťažovateľky o nesprávnom určení krajiny obvyklého pobytu maloletého otec maloletého uviedol, že právny záver konajúcich súdov nie je arbitrárny a zisteniu krajiny obvyklého pobytu sa riadne venovali. Určenie krajiny obvyklého pobytu zodpovedá nariadeniu č. 2201/2003 a Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 119/2001 Z. z.) (ďalej len „Haagsky dohovor“) a judikatúre súdov. Za najpodstatnejšie z výkladu krajského súdu považuje „*konštatovanie, že vo Veľkej Británii mal syn zabezpečené rodinné prostredie s najbližšími osobami, oboma rodičmi. Krajský súd v odôvodnení sa márne snažil sťažovateľke vysvetliť, že nie je dôležitejšie to kde má syn babku, dedka, či iných príbuzných a kde má trvalý pobyt, ale najmä to kde má rodičov.*“.

K námietke, že krajský súd neprihliadol na súkromný znalecký posudok, otec maloletého uviedol, že žiaden «zo záverov tohto posudku nehovorí o „nevhodnosti návratu maloletého sťažovateľa do Veľkej Británie“. Naopak. Zo záverov tohto posudku na str. 17 citujem: „V prípade, žeby návrat maloletého bol realizovaný spolu s jeho bazálnou vzťahovou osobou, matkou, ak by bol pripravený na túto zmenu riadnym vysvetlením tohto zásahu do jeho aktuálnej životnej rutiny, tak by túto zmenu pravdepodobne lepšie toleroval“. To je skutočný odkaz znalkyne ako aj Krajského súdu matke, ktorý však ona nevie alebo nechce pochopiť. Pokiaľ sa matka vráti so synom tak syn nebude nijako postihnutý či ohrozený. Znalecký posudok vychádzal z premisy, že matka sa nevráti so synom do UK a preto nie je v záujme dieťaťa návrat do UK. Z tohto dôvodu je posudok pre konanie nepoužiteľný... Presadenie Haagskeho dohovoru nemôže byť závislé od chcenia alebo nechcenia matky, otca alebo inej osoby. V opačnom prípade by nebol právne záväzný. Súd prvého stupňa na pojednávaní dňa 26. 1. 2017 jasne a zrozumiteľne odôvodnil, že sťažovateľkou navrhované dokazovanie znaleckým posudkom nebolo potrebné v konaní vykonať, uvedené rovnako zdôvodnil aj vo svojom uznesení o nariadení návratu konkrétne v bode 47. Samotný znalecký posudok ktorý predložila sťažovateľka súčasne vyvrátil akúkoľvek potrebu ďalšieho znaleckého dokazovania v odvolacom konaní. Odvolací súd teda nemal dôvod čo i len uvažovať o ďalšom znaleckom posudku... samotná sťažovateľka v konaní pred okresným súdom na pojednávaní dňa 16. 12. 2016 pripustila, že ak by súd nariadil návrat syna tak by sa s ním vrátila aj ona. Je len a len na matke, sťažovateľke, či svojmu synovi uľahčí návrat alebo nie...».

Podľa otca maloletého najpodstatnejšie je, aby maloletý mal prístup k obom rodičom. Na aktuálne pomery maloletého nebolo možné prihliadnuť z dôvodu, že návrh na nariadenie návratu bol podaný do jedného roka od premiestnenia.

Neobstojí ani námietka nezohľadnenia názoru maloletého, keďže z odôvodnenia uznesení konajúcich súdov vyplýva, že názor maloletého bol zisťovaný a súdy na neho prihliadli „primerane jeho veku a rozumovej vyspelosti... Syn vo veku šiestich či teraz siedmich rokov nemôže plne pochopiť, čo je predmetom konania a aké dôsledky by nenariadenie návratu na jeho život malo. Hlavne nemôže sa od neho očakávať, že dokáže

v plnej miere objektívne zhodnotiť, čo pre neho bude znamenať dlhodobé odlúčenie od jeho otca.“

K námietke nedostatočného zohľadnenia dôvodov eliminujúcich návrat maloletého resp. ujmy, ktorá by hrozila maloletému po návrate do Veľkej Británie, poukázal otec maloletého na to, že súčasťou rozhodnutí konajúcich súdov je primerané opatrenie, na základe ktorého je povinný poskytnúť s'ťažovateľom bývanie na vlastné náklady po dobu šiestich mesiacov. Okrem „primeraného opatrenia, ktoré súd poňal aj do výroku napadnutého uznesenia som ja resp. samotný štát obvyklého pobytu vykonali ďalšie primerané opatrenia a záruky na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate. Ide o nasledovné ďalšie primerané opatrenia a záruky: a) Rozhodnutím Najvyššieho súdu Anglicka a Walesu, sp. zn.: FD16P00544 súd krajiny obvyklého pobytu rozhodol, že opatrovníkom mal. [REDACTED] až do plnoletosti je Najvyšší súd Anglicka a Walesu. Uvedené opatrovníctvo znamená, že tento súd bude dohliadať nad zdravým psychickým a fyzickým vývojom mal. dieťaťa, b) Trestné stíhanie matky mal. dieťaťa za rodičovský únos bolo na môj podnet zastavené čo je zrejmé, z potvrdenia polície, ktoré som súdu v konaní predložil. Argumentácia matky, že toto stíhanie môžem obnoviť je smiešna, ja nemôžem za to, že matka spáchala trestný čin, nemôžem zmeniť britské zákony, môžem však dať záruku, že ja žiadny podnet na trestné stíhanie nedám čo som spravil. Ako je uvedené v potvrdení polície, táto nemá dôvod konať a konať nebude, c) Som pripravený uzavrieť s matkou mal. dieťaťa aj písomnú rodičovskú dohodu podľa ktorej bude syn zverený do jej opateru, ja budem zaviazaný prispievať na jeho výživu sumou 130 GBP mesačne a môj styk so synom bude upravený tak, aby matka mala možnosť si v krajine obvyklého pobytu nájsť prácu a zamestnať sa. Takúto rodičovskú dohodu môžeme predložiť súdu v krajine obvyklého pobytu na schválenie, takže matka bude mať jasné a vykonateľné právne záruky ohľadne zverenia, výživy a styku, ktoré, ako ona uvádza, postrádala. d) Mal. dieťa môže chodiť do tej istej školy do ktorej aj chodilo, rovnako môže chodiť k tomu istému lekárovi ku ktorému chodilo. Niet pochyb, že vo Veľkej Británii je dostatok špecialistov, ktorí sa môžu podieľať na terapii syna, ktorý trpí ADHD. Táto porucha je bežná, rovnako tak jej terapia.“

K namietanému porušeniu práv maloletého poukázal otec maloletého na to, že maloletý má právo na rodičovskú výchovu oboma rodičmi. Z uvedeného dôvodu pokiaľ by *„súd návrat nenariadil tak takéto rozhodnutie bezpochyby syna pripraví o možnosť byť riadne vychovávaný oboma rodičmi... Pracujem a študujem na univerzite vo veľmi špecifickej oblasti výskumu liečby rakoviny. Nemám možnosť doštudovať na Slovensku a už vôbec sa tam zamestnať v odbore, ktorý študujem v blízkosti syna. Matka túto možnosť vo Veľkej Británii má, nič jej nebráni sa zamestnať v tej istej oblasti ako pracovala pred neoprávneným premiestnením. Ak sa syn do Británie vráti, bude mať možnosť pravidelného a intenzívneho osobného kontaktu so svojim otcom, kým v prípade ak sa nevráti bude so svojim otcom v osobnom kontakte len pár krát do roka.“*.

Vychádzajúc z uvedeného považoval otec maloletého námietky sťažovateľky za neopodstatnené, preto navrhol sťažnosti sťažovateľov nevyhovieť.

Sťažovatelia prostredníctvom právnej zástupkyne podali svoje stanovisko k vyjadreniu predsedu krajského súdu a kolízneho opatrovníka v podaní z 25. februára 2018, v ktorom poukázali na tvrdenie kolízneho opatrovníka, že po rozhodnutí konajúcich súdov s otcom maloletého komunikovala sťažovateľka mailom o možnosti zotrvania maloletého na Slovensku. K uvedenej skutočnosti uviedla, že *„po vydaní uznesenia odvolacím došlo medzi sťažovateľkou a otcom maloletého k dohode na osobnom stretnutí, na ktorom by riešili vzniknutú situáciu v novembri 2017, keď sa otec maloletého nachádzal na území Slovenskej republiky. Predmetné osobné stretnutie sa neuskutočnilo napriek tomu, že sťažovateľka otca maloletého k nemu vyzývala.“*. Uviedla tiež, že otec maloletého komunikuje s maloletým prostredníctvom aplikácie Skype a stretol sa s ním aj osobne. Opakovane maloletému uviedol, že sa vráti do Veľkej Británie, otázku návratu maloletého mal riešiť nátlakovo a tiež *„sa jej v tomto smere vyhrážal. Všetko sa odohrávalo v prítomnosti maloletého sťažovateľa, ktorý bol z celej situácie zmätený a uvedený do zlého psychického rozpoloženia. Tieto incidenty sa viackrát opakovali počas osobných stretnutí otca maloletého s maloletým v novembri 2017.“*. K vyjadreniu predsedu krajského súdu sťažovateľka uviedla, že v plnom rozsahu zotrváva na argumentoch uvedených v sťažnosti. Podľa sťažovateľov konajúce

súdy „nemali dostatočne na pamäti osobitné skutkové okolnosti prípadu, s ktorými sa teda ani dostatočne nevysporiadali. Z vykonaného dokazovania neboli vyvedené správne závery.“. Konajúce súdy podľa sťažovateľov nedostatočne zohľadnili zdravotný stav maloletého, predložený znalecký posudok a tiež názor maloletého, že sa nechce vrátiť do Veľkej Británie.

Kolízny opatrovník podal svoje stanovisko k vyjadreniu otca maloletého v prípise z 5. marca 2018, v ktorom uviedol, že zotrváva na svojom stanovisku z 2. februára 2018.

Predseda krajského súdu podal svoje stanovisko k vyjadreniu otca maloletého v prípise sp. zn. 1 Spr V/311/2018 z 8. marca 2018, v ktorom odkázal na svoje vyjadrenie z 2. februára 2018. Uviedol, že vyjadrenie otca maloletého korešponduje s jeho prvým vyjadrením. Otec maloletého sa ku „konkrétnym námietkam sťažovateľov... podrobne vyjadruje a opisuje ich spolužitie vo Veľkej Británii. Stotožňujeme sa s jeho argumentáciou k námietkam č. 4, 5, 6. Je len na matke, či svojmu synovi uľahčí návrat alebo nie.“.

Sťažovatelia podali svoje stanovisko k vyjadreniu otca maloletého v podaní zo 7. marca 2018, v ktorom uviedli, že otcom maloletého opísaný skutkový stav je „značne skreslený a jednostranný“. Podľa sťažovateľky ako „dôvod odsťahovania sa sťažovateľky zo spoločnej domácnosti v roku 2011 chápe to, že sa rozišli a nie skutočnosť, že sťažovateľka bola nútená sa od neho odsťahovať strachom o život a zdravie seba a maloletého dieťaťa po násilnom chovaní zo strany otca. Pre otca a sťažovateľku je vylúčené, aby žili spolu v jednej domácnosti a to aj po predchádzajúcich negatívnych skúsenostiach. Situácia, ktorú otec opísal tak, že sa intenzívne so synom stretával a zaujímal sa o neho, bola v rozhodnom období úplne odlišná. Vo veci styku otca s maloletým sťažovateľom si otec kládol podmienky, ktoré neboli primerané veku maloletého dieťaťa. Z toho dôvodu došlo k vyhľadaniu mediátora, pričom kým sa neuskutočnilo stretnutie s mediátorom otec neprejavil žiadny záujem o styk s maloletým, čo bola doba takmer troch mesiacov, kedy ho nekontaktoval. Ani po príchode sťažovateľov na územie Slovenskej republiky otec maloletého vôbec nekontaktoval po dobu 10 mesiacov...“.

V žiadnom prípade sa sťažovateľka nestotožňuje s vyhlásením, že otcovi maloletého zakázala styk s maloletým, toto tvrdenie je zavádzajúce a nezakladá sa na pravde. V lete (júl až august 2015) sa otec maloletého sám odmlčal na obdobie šiestich týždňov...

Sťažovateľka vzhľadom na vyššie uvedené nemôže súhlasiť s tvrdenou pravidelnosťou stretávania, ktorú prezentoval otec vo svojom vyjadrení. Práve naopak otec si prispôboval stretnutia s maloletým, keď mu to nevyhovovalo alebo mu to niekto poradil, nestýkal sa s ním aj niekoľko mesiacov. Pred odchodom sťažovateľov na územie Slovenskej republiky otec syna vôbec nekontaktoval štyri mesiace.

Sťažovateľka sa síce zúčastňovala styku otca s maloletým už v čase, keď ho navštívil na Slovensku /napr. august 2017/, no bolo to na výslovné vyžiadanie maloletého. Otec maloletého osamote výrazne ovplyvňoval a mal v úmysle mu vštepiť názor, že by sa mal vrátiť do Anglicka, maloletého zavádzal a manipuloval, čo maloletému nebolo príjemné. Pričom maloletý je sklamaný aj zo skutočnosti, že otec nerešpektuje jeho rozhodnutie, že sa nechce vrátiť do Anglicka.“.

K primeraným opatreniam, ktoré uviedol otec maloletého, sťažovatelia uviedli:

„Otec síce navrhol primerané opatrenia pri návrate maloletého do Anglicka, ale tieto primerané opatrenia neboli dostatočne konzumované. Sťažovateľka sa nemôže vrátiť do spoločnej domácnosti k otcovi maloletého, ktorú zo strachu opustila takmer pred siedmimi rokmi. Pričom otec maloletého dostatočne nepreukázal, že by sa z predmetnej domácnosti on odsťahoval. Nepredložil žiadny doklad o tom, že maloletý sa môže vrátiť do rovnakej školy ani dôkaz o tom, kto bude maloletému poskytovať zdravotnú starostlivosť. Konštatovania otca maloletého sú v rovine teoretickej, čo vyplýva aj z tvrdenia, že vo Veľkej Británii je dostatok špecialistov, ktorí sa môžu podieľať na terapii syna, ktorý trpí ADHD... Napriek tomu, že ide o závažnú otázku zdravotného stavu maloletého, otec nepredložil ani jediný doklad, že by sa pokúšal maloletému nejakého špecialistu zabezpečiť respektíve, že by nejakého aspoň v tomto smere kontaktoval, alebo že by sa zaujímal o priebeh a podmienky takejto terapie. V takom prípade by vedel, že táto terapia je v Anglicku značne finančne náročná s dlhými čakacími dobami. Nie je možné hovoriť o primeraných opatreniach zo strany otca maloletého. Pričom na území Slovenskej republiky má maloletý zabezpečenú špecializovanú starostlivosť s ohľadom na jeho zdravotný stav.

Opatrovníctvo maloletého Najvyšším súdom Anglicka a Walesu je len formálna záležitosť, súd reálne nebude dohliadať ani žiadnym spôsobom koordinovať jeho zdravý psychický stav a fyzický vývoj, nebude ho finančne podporovať, zabezpečovať o neho osobnú starostlivosť, ani mu zabezpečovať zdravotnú starostlivosť a vyhľadávať mu školské zariadenie a ďalšie záležitosti, ktorý by musel uskutočňovať otec maloletého. Pokiaľ ide o tvrdenú ochotu otca uzavrieť rodičovskú dohodu, zatiaľ ani jeden pokus smerujúci k uzavretiu akejkoľvek dohody sťažovateľky s otcom nebol úspešný, preto jeho tvrdenie sťažovateľka nemôže považovať za preukázané.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

II.1 K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 19 ods. 2 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v napadnutom konaní a jeho uznesení z 31. augusta 2017

Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou

ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 299/04, II. ÚS 78/05) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne konformným spôsobom interpretovaná platná a účinná právna norma (m. m. IV. ÚS 77/02).

Ústavnosť konaní pred orgánom verejnej moci predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná zásadne nestranne, nezávisle a s využitím všetkým zákonom ustanovených prostriedkov na dosiahnutie účelu predmetného konania. Ústavný súd v tomto smere osobitne pripomína objektivitu takeho postupu orgánu verejnej moci (m. m. II. ÚS 9/00, II. ÚS 143/02). Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojevôľa, ktorej nebezpečenstvo spočíva v potenciálnom uplatnení ničím (objektívne) nepodloženej úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú v podmienkach právneho štátu okrem iného garantované zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu pre rozhodnutie.

Objektívny postup orgánu verejnej moci sa musí prejavíť nielen vo využití všetkých dostupných a pritom legálnych zdrojov zisťovania skutkového základu na rozhodnutie, ale aj v tom, že takéto rozhodnutie obsahuje (musí obsahovať) aj odôvodnenie, ktoré preukázateľne vychádza z týchto objektívnych postupov a ich uplatnenia v súlade s procesnými predpismi.

Z ustálenej judikatúry ústavného súdu tiež vyplýva, že neodmysliteľnou súčasťou základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (napr. IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04). Potreba náležite odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (IV. ÚS 296/09).

Obdobne judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru síce ukladá súdom povinnosť odôvodniť svoje rozhodnutia, túto požiadavku však nemožno chápať tak, že súdy majú povinnosť dať podrobnú odpoveď na každý argument (napr. rozsudok vo veci Van Hurk proti Holandsku z 19. 4. 1994, č. 16034/90, bod 61). Rozsah, na ktorý sa povinnosť súdov odôvodniť svoje rozhodnutia vzťahuje, môže byť podľa povahy rozhodnutia rôzny. Okrem iného je potrebné zohľadniť aj rôznorodosť návrhov, ktoré účastník konania môže podať na súdy, ako aj rozdiely existujúce v zmluvných štátoch v súvislosti s právnou úpravou, zvyklosťami, právnymi názormi a vyhlasovaním a vyhotovovaním rozhodnutí (napr. rozsudok vo veci Ruiz Torija a Hiro Balani proti Španielsku z 9. 12. 1994, č. 18390/91). Skutočnosť, že súd neprerokuje každú podrobnosť tvrdenú účastníkom konania, nie je sama osebe v rozpore s požiadavkou spravodlivého prerokovania veci. Podstatné však je, aby sa neprehliadlo právo účastníka konania byť vypočutý a aby súd posúdil tvrdenia účastníka konania, hoci sa to explicitne neodráža v konečnom rozhodnutí (rozhodnutie č. 10153/82 z 13. 10. 1986, D. R. 49, s. 67, 74). Odvolací súd sa tiež pri zamietnutí odvolania v zásade môže obmedziť na prevzatie

odôvodnenia nižšieho súdu (rozsudok vo veci Helle proti Fínsku z 19. 12. 1997, č. 20772/92; v tejto súvislosti porovnaj tiež IV. ÚS 342/2010, III. ÚS 426/2012, II. ÚS 638/2016).

Uvedené východiská bol povinný dodržiavať v konaní a pri rozhodovaní v napadnutej veci aj krajský súd, a preto bolo úlohou ústavného súdu posúdiť, či ich skutočne rešpektoval, a to minimálne v takej miere, ktorá je z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, a formulujú k nemu predovšetkým tieto námietky:

Právny záver o krajine obvyklého pobytu maloletého považujú sťažovatelia za arbitrárny a zjavne neodôvodnený. Konajúce súdy nezohľadnili predovšetkým okolnosť, že maloletý sa zžil s prostredím na Slovensku. Poukazujú na judikatúru, podľa ktorej obvyklý pobyt dieťaťa vzniká v krajine po šiestich mesiacoch pobytu na jednom mieste.

Podľa sťažovateľov súdy nezohľadnili osobitné skutkové okolnosti týkajúce sa návratu maloletého – napr. ako a či možno realizovať návrat maloletého bez sťažovateľky, ako by sa otec maloletého o neho dokázal postarať, hrozbu trestného stíhania sťažovateľky vo Veľkej Británii, a ani skutočnosť, že sťažovateľka vo Veľkej Británii nemá prácu ani príjem a otec maloletého nemá právnu povinnosť platiť výživné.

Podľa sťažovateľov otec maloletého neprodukoval žiadne primerané opatrenia zabezpečujúce ochranu maloletého po návrate do Veľkej Británie.

Podľa sťažovateľov konajúce súdy nezohľadnili dostatočne ani zdravotný stav maloletého – podľa lekárskej správy sa maloletý má vyhýbať zmenám a má mať zabezpečené pokojné prostredie. Pre maloletého je kľúčový vzťah s matkou, pričom chce

zostať tam, kde je matka. Sťažovatelia namietajú, že konajúce súdy nenariadili znalecké dokazovanie.

Konajúce súdy dostatočne nezohľadnili dôvody, pre ktoré sťažovateľka s maloletým odišla na Slovensko – sťažovatelia poukazujú na dĺžku bývania v spoločnej domácnosti, na opustenie spoločnej domácnosti z dôvodu domáceho násilia, skutočnosť, že otec maloletého neparticipoval na starostlivosti o maloletého, jeho prístup bol nezodpovedný, bol nedochvilný a nerešpektoval dohodnuté termíny stretnutia. Otec o maloletého neprejavoval záujem a v dôsledku toho, že prestal platiť výživné, dostal sťažovateľov do ťažkej situácie.

Podľa sťažovateľov konajúce súdy neprihliadli dostatočne na najlepší záujem maloletého a nezohľadnili jeho názor, že sa nechce vrátiť do Veľkej Británie.

Pri preskúmvaní opodstatnenosti námietok sťažovateľov ústavný súd vychádzal zo svojho ustáleného právneho názoru, podľa ktorého odôvodnenia rozhodnutí súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08), pretože prvoinštančné a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania všetkých rozhodnutí všeobecných súdov (tak prvoinštančného, ako aj odvolacieho), ktoré boli vydané v priebehu príslušného súdneho konania (IV. ÚS 350/09). Z uvedeného dôvodu ústavný súd posudzoval odôvodnenie napadnutého uznesenia krajského súdu spolu s odôvodnením uznesenia okresného súdu z 26. januára 2017.

II.1.1 Ku krajine obvyklého pobytu maloletého

Krajský súd v napadnutom uznesení z 31. augusta 2017 ku krajine obvyklého pobytu poukázal na relevantné východiskové kritériá, pričom v prvom rade odkázal na rozsudok Súdneho dvora vo veci Korkein a uviedol rozhodné kritériá pre určenie krajiny obvyklého pobytu podľa predmetného rozsudku, ktorému zodpovedá „*miesto, ktoré odzrkadľuje istú mieru začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia*“. Rovnako tak uviedol,

že krajinu obvyklého pobytu nemožno stotožňovať „s pojmom trvalý pobyt ani s pojmom bydlisko“, a tak isto zdôraznil časový aspekt pri určení krajiny obvyklého pobytu, pričom uviedol, že „obvyklý pobyt detí v rámci aplikácie Dohovoru sa podľa jeho článku 3 zisťuje podľa okolností, ktoré tu boli bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním detí na území iného štátu“.

Vychádzajúc z týchto východiskových kritérií krajský súd následne uviedol, že „maloletý sa narodil v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska, kde žil prevažnú väčšinu svojho života, rástol, navštevoval školské zariadenie, našiel si kamarátov a začlenil sa do sociálneho prostredia až do jeho neoprávneného premiestnenia na Územie Slovenskej republiky. ...od narodenia žil s matkou a stretávala sa s otcom, v dôsledku čoho mal zabezpečené rodinné prostredie s najbližšími osobami rodičmi, pričom starých rodičov a ostatných príbuzných navštevoval sporadicky spolu s rodičmi, preto pre posúdenie miesta obvyklého pobytu nie je rozhodujúce, že ostatní príbuzní maloletého žijú na Slovensku... z vykonaného dokazovania je nesporné, že obvyklým miestom pobytu maloletého je Veľká Británia.“.

Okresný súd sa v uznesení z 26. januára 2017 s uvedenou otázkou vysporiadal takmer identicky – tiež vychádzal z rozsudku Súdneho dvora vo veci Korkein – a dospel k záveru, že v decembri 2015, t. j. v čase neoprávneného premiestnenia maloletého, mal tento obvyklý pobyt vo Veľkej Británii, vzhľadom na to, že „sa tam narodil, vyrastal, chodil do škôlky, resp. do školského zariadenia, ovládal anglický jazyk, na území Veľkej Británie dlhodobo žili aj jeho rodičia, teda maloletý mal vybudovanú najužšiu väzbu na nich a na svoje okolie vo Veľkej Británii, tam bol sociálne začlenený a tam mal zabezpečenú aj zdravotnú starostlivosť... Pre rozhodnutie o obvyklom pobyte je irelevantné, že príbuzenstvo rodičov maloletého bolo a je na území Slovenska, resp., že maloletý Slovensko so svojimi rodičmi navštevoval...“.

Právny záver konajúcich súdov o tom, že Veľká Británia je krajinou obvyklého pobytu maloletého, nepovažuje ústavný súd za arbitrárny. Konajúce súdy svoj právny záver odôvodnili zrozumiteľne a logicky, poskytli adekvátnu argumentáciu a úvahy, ktorými

vysvetlili, ako dospeli k tomuto záveru, preto ho nemožno považovať za zjavne neodôvodnený.

Neobstojí námietka sťažovateľov, že konajúce súdy neprihliadli na to, že v čase ich rozhodovania sa maloletý už zžil so svojim novým prostredím na Slovensku, keďže krajský súd v tomto smere uviedol, že *„námietky povinnej ohľadom rodinného zázemia maloletého neobstoja, nakoľko sú v rozpore s jeho právom na oboch rodičov“*, a tiež uviedol, že skutočnosť, že maloletý sa na Slovensku zdržiava jeden rok, *„nie je dôvodom na konštatáciu, že obvyklým pobytom maloletého je Slovenská republika“*.

Krajský súd tiež vychádzal zo zistenia, že otec maloletého podal návrh na návrat maloletého desať mesiacov po jeho neoprávnenom premiestnení, t. j. v lehote jedného roka podľa čl. 12 Haagskeho dohovoru. Uvedený právny záver podľa ústavného súdu obstoja, keďže pre určenie krajiny obvyklého pobytu nie sú relevantné životné okolnosti maloletého v čase rozhodovania súdu o nariadení jeho návratu, ale okolnosti existujúce bezprostredne pred neoprávneným premiestnením. Zžitie sa s novým prostredím možno zohľadniť v prípade, ak návrh na nariadenie návratu bol podaný po uplynutí jedného roka od neoprávneného premiestnenia, čo v tom prípade nebolo splnené.

Nemožno akceptovať ani námietku sťažovateľov, že obvyklý pobyt vzniká po šiestich mesiacoch pobytu dieťaťa na jednom mieste. Uvedené pravidlo nemožno v zásade aplikovať v prípade medzinárodných únosov detí, keďže by viedlo k automatickej legalizácii faktického stavu nastoleného rodičom – únoscom. Aplikáciou tohto pravidla by bolo pomerne jednoduché úplne znefunkčniť mechanizmus návratu unesených detí podľa Haagskeho dohovoru. Neobstojí ani odkaz na rozhodnutie Najvyššieho súdu Rakúskej republiky (ďalej len „rakúsky najvyšší súd“) sp. zn. 8 Ob 121/03g z 30. októbra 2003, keďže rakúsky najvyšší súd kritérium *„šiestich mesiacov pobytu na rovnakom mieste“* aplikoval na určenie krajiny obvyklého pobytu dieťaťa bezprostredne pred tvrdeným únosom dieťaťa. Uvedený časový interval rakúsky najvyšší súd neaplikoval na čas po únose a ani nedospel k záveru, že po jeho uplynutí dochádza k založeniu nového obvyklého pobytu v krajine, do ktorej bolo dieťa unesené.

II.1.2 K nezohľadneniu názoru maloletého

Maloletý mal v čase rozhodovania okresného súdu šesť rokov a dva mesiace, pričom z odôvodnenia uznesenia okresného súdu z 26. januára 2017 vyplýva, že okresný súd zisťoval názor maloletého prostredníctvom kolízneho opatrovníka, ktorý realizoval rozhovor s maloletým so súhlasom sťažovateľky v domácnosti starej matky a taktiež v sídle kolízneho opatrovníka, pričom konštatoval, že v oboch prípadoch bolo náročné udržať si pozornosť maloletého. Kolízny opatrovník zisťoval názor maloletého na to, kde by chcel bývať, a maloletý mal uviesť, že „v [REDAKOVANÉ]“. Následne aj okresný súd mal snahu vypočuť maloletého a konštatoval, že maloletý bol hravý a odpovedal len na otázky, na ktoré odpovedať chcel. Na otázku, či sa chce vrátiť do Veľkej Británie, maloletý odpovedal, že „*nie, lebo tam boli iba sami dvaja s mamkou a tatkom a to je málo*“. Okresný súd napokon v uznesení z 26. januára 2017 uviedol, že napriek prejavenej vôli maloletým zostať v [REDAKOVANÉ] na jeho názor neprihliadol, keďže „*vzhľadom na jeho vek a psychickú vyspelosť nemôže pochopiť, čo je predmetom tohto konania a jeho prejavy môžu byť ovplyvnené dospelými osobami v prostredí v ktorom v súčasnosti žije*“.

Z uvedeného je zrejmé, že konajúce súdy zisťovali názor maloletého a vyvinuli primerané úsilie v tomto smere. Ak konajúce súdy vzhľadom na vek maloletého a jeho rozumovú vyspelosť v čase výsluchu neprihliadli na jeho názor na otázku návratu, nemožno tento postup považovať za ústavne neakceptovateľný, preto je táto námietka sťažovateľov neopodstatnená.

II.1.3 K nezohľadneniu osobitných skutkových okolností a najlepšieho záujmu maloletého a k primeraným opatreniam podľa čl. 11 ods. 4 nariadenia č. 2201/2003

Ústavný súd považuje v prvom rade za potrebné uviesť, že všeobecné súdy, rovnako aj ústavný súd, sú v tomto prípade viazané Haagskym dohovorom a dohovorom. Pri výklade príslušných ustanovení uvedených medzinárodných zmlúv sú povinné postupovať tak, aby sa nedostali do vzájomnej kolízie. Vo výsledku teda musí byť na jednej strane rešpektovaný účel Haagskeho dohovoru a na strane druhej požiadavky, ktoré

na rozhodovanie súdov kladie dohovor a príslušná judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) (porovnaj II. ÚS 223/2017).

Účelom Haagskeho dohovoru je ochrana detí na medzinárodnej úrovni pred škodlivými účinkami ich neoprávneného premiestnenia alebo zadržania a vytvorenie mechanizmu, zabezpečujúceho ich urýchlený návrat do štátu ich obvyklého pobytu (porov. preambulu, ako aj čl. 1 Haagskeho dohovoru, m. m. aj II. ÚS 223/2017, II. ÚS 282/2017).

Aj v konaní o návrat dieťaťa je podľa Haagskeho dohovoru vždy prvoradý najlepší záujem dieťaťa. K naplneniu tohto účelu Haagsky dohovor vychádza z vyvrátiteľnej domnienky, že návrat dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu je pri neoprávnenom premiestnení dieťaťa alebo jeho neoprávnenom zadržaní v krajine únosu (alebo tretej krajine) v najlepšom záujme dieťaťa (keďže miestom obvyklého pobytu dieťaťa je miesto, kde má dieťa rodinné, sociálne, osobnostné a kultúrne zázemie a väzby). Výnimku z uvedeného pravidla predstavujú prípady uvedené v čl. 12, čl. 13 a čl. 20 Haagskeho dohovoru.

Z uvedeného teda vyplýva, že Haagsky dohovor nie je len technickým, hodnotovo neutrálnym právnym predpisom určujúcim prostredníctvom kolíznych noriem právomoc súdov členských štátov. Jeho primárnym účelom je zabezpečenie ochrany najlepšieho záujmu dieťaťa a jeho hmotných práv a vzhľadom na tento účel je potrebné vykladať jednotlivé jeho ustanovenia. Ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa môže byť v niektorých prípadoch zabezpečená len prostredníctvom aplikácie niektorej z výnimiek z nariadenia návratu dieťaťa zakotvených v čl. 12 a čl. 13 Haagskeho dohovoru, resp. zohľadnenie ľudských práv a slobôd dieťaťa v zmysle čl. 20 Haagskeho dohovoru (m. m. II. ÚS 294/2015, II. ÚS 223/2017, II. ÚS 282/2017).

Podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru bez ohľadu na ustanovenie predchádzajúceho článku justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho

vrátením, preukáže, že existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

Z povahy ustanovenia čl. 13 písm. b), ktoré je koncipované ako výnimka z pravidla (nariadenie návratu dieťaťa), vyplýva, že musí byť vykladané reštriktívne. Tento záver potvrdzuje okrem iného aj výkladová správa k Haagskemu dohovoru od Elisy Pérez-Vera (PERÉZ-VERA, Elisa. Explanatory Report: Hague Conference on Private International Law; III Acts and Documents of the Fourteenth Session [online]. 1980, s. 426, bod 116, dostupné na: <<https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2779>>, stav k 18. júlu 2018) či prax zahraničných súdov (pozri napr. James D. Garbolino. The 1980 Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction: A Guide for Judges, Federal Judicial Center [online], 2012, s. 79-80, dostupné na: <<https://www.fjc.gov/content/1980-hague-convention-civil-aspects-international-child-abduction-guide-judges-0>>, stav k 18. júlu 2018) a napokon aj judikatúra EŠLP (napr. rozsudok vo veci X proti Lotyšsku z 26. 11. 2013, odsek 107) (porovnaj II. ÚS 223/2017).

Pri aplikácii relevantných ustanovení Haagskeho dohovoru nesmú všeobecné súdy ignorovať ani záväzky vyplývajúce z dohovoru, predovšetkým z jeho čl. 8. Ustanovenie čl. 8 dohovoru (ktorý v tomto smere poskytuje obdobné garancie ako čl. 19 ods. 2 ústavy) prikazuje štátnym orgánom zdržať sa zásahov do práva na súkromný a rodinný život, ale tiež zakladá aj pozitívny záväzok štátu zabezpečiť účinný rešpekt k nim (porovnaj napr. II. ÚS 8/96, II. ÚS 47/97, I. ÚS 4/02). Orgány štátu sú povinné zabezpečiť efektívnu ochranu práv garantovaných ústavou a príslušnými medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách a tejto ich povinnosti musí zodpovedať aj výklad a uplatňovanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (I. ÚS 22/01, I. ÚS 4/02).

Vzájomným vzťahom Haagskeho dohovoru a dohovoru sa explicitne zaoberal EŠLP v rozsudku Veľkej komory vo veci Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku zo 6. 7. 2010. V tomto rozhodnutí EŠLP vyslovil požiadavku adresovanú vnútroštátnym súdom

rozhodujúcim v návratovom konaní, aby výnimku zakotvenú v čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru vykladali v rámci čl. 8 dohovoru a pre tento účel „detailne preskúmali celú rodinnú situáciu a celý súbor okolností, predovšetkým skutkových, emocionálnych, psychologických, materiálnych a zdravotných“ (odsek 139), a uistili sa, že návratom dieťaťa nedôjde k jeho vystaveniu fyzickej alebo duševnej ujme alebo k tomu, že ho návrat inak privedie do neznesiteľnej situácie. „Z čl. 8 vyplýva, že keď sa aplikuje Haagsky dohovor, návrat dieťaťa nemôže byť nariadený automaticky, resp. mechanicky. Najlepší záujem dieťaťa z hľadiska jeho osobného rozvoja závisí od množstva individuálnych okolností, predovšetkým jeho veku, stupňa vyspelosti, prítomnosti či absencie jeho rodičov, jeho okolitého prostredia či skúseností“ (odsek 138) (porovnaj tiež rozsudok ESLP vo veci Šneersone a Kampanella proti Taliansku z 12. 7. 2011).

Predmetný právny názor bol dôslednejšie vymedzený v rozsudku Veľkej komory vo veci X proti Lotyšsku z 26. novembra 2013. V uvedenom rozhodnutí ESLP spresnil, že rozsah skúmania najlepšieho záujmu dieťaťa v konaní o návrate nemá byť totožný (s použitím rovnakých kritérií) s rozsahom skúmania v prípade konania o starostlivosť o dieťa. Európsky súd pre ľudské práva teda upustil od skôr vyslovenej požiadavky detailného prieskumu celej rodinnej situácie v rámci konania o návrate dieťaťa. Konštatoval, že pojem najlepší záujem dieťaťa musí byť pre účely návratového konania interpretovaný v rámci výnimiek obsiahnutých v čl. 12, 13 a čl. 20 Haagskeho dohovoru (odsek 101), ktoré musia byť vykladané reštriktívne (odsek 107). Súdny sú však povinné reálne a explicitne sa zaoberať skutočnosťami svedčiacimi o potrebe aplikovať výnimku z nariadenia návratu – osobitne v prípade, keď tieto skutočnosti namieta niektorý z účastníkov – a tieto skutočnosti musia byť hodnotené v rámci čl. 8 dohovoru a napokon rozhodnutia súdov musia byť v uvedených bodoch riadne odôvodnené (porovnaj odsek 100 – 101 a 104 – 106).

Ústavný súd už v skoršom rozhodnutí uviedol, že existencia vážneho nebezpečenstva fyzickej alebo duševnej ujmy nie je daná, ak ide o nebezpečenstvo všeobecné, potenciálne, alebo nebezpečenstvo v miere predpokladanej a logickej. Neznesiteľnou situáciou v zmysle tohto ustanovenia je situácia, ktorá má reálny potenciál ohroziť mravný vývoj dieťaťa alebo

ktorá vystavuje dieťa reálnemu a závažnému (neúnosnému) strádaniu po stránke nedostatku pre život nevyhnutných základných predpokladov – strava, ošatenie, bývanie a pod. Ústavný súd dodáva, že aj „fyzická či psychická ujma“ v zmysle tohto ustanovenia musí mať intenzitu „neznesiteľnej situácie“ (uvedené vyplýva zo zvolenej formulácie „alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie“) (II. ÚS 282/2017). V tomto smere aj ESLP uviedol, že výnimka podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru sa netýka „ťažkostí, ktoré sú nevyhnutne spojené so skúsenosťou návratu: výnimka stanovená v článku 13 písm. b) sa týka tých situácií, ktoré prekračujú to, čo dieťa môže rozumne znášať.“ (rozsudok vo veci X proti Lotyšsku, odsek 116).

Vo veci Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku ESLP poukázal na to, že súdy rozhodujúce o nariadení návratu vychádzali implicitne z predpokladu, že spolu s dieťaťom sa do krajiny obvyklého pobytu vráti aj jeho matka. Z tohto pohľadu považoval za relevantné preskúmať z hľadiska práva podľa čl. 8 dohovoru opodstatnenosť záverov, že vo veci neboli zistené okolnosti, ktoré by objektívne ospravedlňovali nesúhlas matky s jej návratom do krajiny obvyklého pobytu dieťaťa (odsek 144). V predmetnej veci napokon ESLP nepovažoval za úplne neopodstatnený nesúhlas matky s jej návratom z dôvodu možného trestného stíhania s prípadným uložením trestu odňatia slobody v krajine obvyklého pobytu dieťaťa (odsek 149 a 150).

Obdobne vo veci X proti Lotyšsku ESLP vytkol súdom rozhodujúcim o návrate, že napriek tomu, že sťažovateľka predložila odvolaciemu súdu v Rige posudok vypracovaný psychológom, ktorý signalizoval, že v prípade okamžitého oddelenia dieťaťa od matky môže vzniknúť u dieťaťa psychická trauma, odvolací súd sa s ním nevysporiadal. Podľa názoru ESLP bolo neprijateľné, aby súd rozhodol o neprípustnosti tohto dôkazu z dôvodu, že sa týkal viac merita opatrovníckeho konania ako merita konania o návrat. V tejto súvislosti ESLP zdôraznil, že psychologický posudok upriamoval pozornosť na riziko vzniku vážnej psychickej traumy, ktorá bola priamo spojená s najlepším záujmom dieťaťa, a preto toto tvrdenie malo byť preskúmané vo svetle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru (odsek 114). Súdy sa taktiež mali zaoberať otázkou, či bolo možné, aby matka nasledovala dcéru do krajiny obvyklého pobytu a udržala si tak s ňou kontakt (odsek 117).

V kontexte s čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru je potrebné aplikovať čl. 11 ods. 4 nariadenia č. 2201/2003, podľa ktorého súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980, ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate.

V tomto smere ESLP uviedol, že „súdy sa musia presvedčiť, že dostatočné záruky sú presvedčivo poskytnuté v krajine (obvyklého pobytu, pozn.) a v prípade známeho nebezpečenstva sú zavedené reálne ochranné opatrenia“ (rozsudok vo veci X proti Lotyšsku, odsek 108, pozri tiež posudzovanie primeranosti poskytnutých opatrení vo veci Šneersone a Kampanella proti Taliansku, odseky 94 až 96).

Uvedené východiská boli relevantné aj v prípade sťažovateľov vzhľadom na skutkovú a právnu podobnosť ich prípadu s citovanými právnymi vecami, v ktorých rozhodoval ESLP.

Krajský súd v napadnutom uznesení pre určenie východiskového rámca rozsahu zisťovania relevantných skutočností uviedol, že „*súd v konaní o návrat... neposudzuje, či návrat je alebo nie je v záujme dieťaťa, nakoľko táto otázka bola zákonodarcom vyriešená pri ratifikácii Dohovoru*“. Rovnako tak uviedol, že v prejednávanej veci ide „*o špecifické konanie o návrat, v ktorom úlohou súdu je len posúdiť, či došlo k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu v zmysle čl. 3 Dohovoru a zabezpečiť okamžitý návrat dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu*“. Následne krajský súd uviedol, že sťažovateľka má možnosť na príslušnom súde podať návrh na nahradenie súhlasu otca maloletého s vystáňovaním maloletého z miesta jeho obvyklého pobytu, prípadne sa o tom môže s otcom maloletého dohodnúť. K predloženému znaleckému posudku a k námietke, že uznesením okresného súdu je sťažovateľka nepriamo nútená presťahovať sa do Veľkej Británie, krajský súd uviedol, že je povinnosťou rodičov vykonávať ich rodičovské práva a povinnosti v najlepšom záujme maloletého, pričom v najlepšom záujme maloletého je žiť a vyrastať v blízkom a pravidelnom kontakte s oboma rodičmi v mieste svojho obvyklého pobytu, „*preto zo zreteľom na práva dieťaťa obsiahnuté v Dohovore o právach dieťaťa musia obaja rodičia, ktorí sa rozhodli, že sa ich dieťa narodí, bude vyrastať a teda*

nadobudne obvyklý pobyt v zahraničí, túto skutočnosť akceptovať a v záujme dieťaťa sa jej prispôbiť...“.

Okresný súd v uznesení z 26. januára 2017 uviedol ako základné východisko skutočnosť, že súd nemá povinnosť nariadiť návrat dieťaťa, ak je daná niektorá z výnimiek uvedených v čl. 13 a čl. 20 Haagskeho dohovoru. Rovnako tak uviedol, že súd *„aj v tomto konaní prihliada na najlepší záujem dieťaťa“*, pričom poukázal aj na nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 100/2014 z 23. mája 2014, v ktorom tento vyslovil požiadavku na súladnú interpretáciu Haagskeho dohovoru a dohovoru.

Okresný súd následne uviedol, že z výpovede účastníkov konania nezistil okolnosti, ktoré by svedčili o skutočnostiach predpokladaných v čl. 13, resp. čl. 20 Haagskeho dohovoru. Poukázal na to, že maloletý má s otcom vytvorený dobrý vzťah, ktorý v čase rozhodovania udržiaval prostredníctvom aplikácie Skype, a na kontakt s otcom sa teší. Otec maloletého mal podľa okresného súdu vytvorené vhodné podmienky na výchovu maloletého – poukázal na prenájom rodinného domu, na predloženú fotodokumentáciu domu a jeho vnútorného vybavenia. Vychádzajúc z uvedeného okresný súd dospel k záveru, že maloletý sa *„vráti do svojho prirodzeného výchovného prostredia, kde vyrastal od narodenia, preto súd mal za to, že neexistujú okolnosti vylučujúce návrat maloletého“*.

Okresný súd hodnotil aj zdravotný stav maloletého – hyperaktivitu (ADHD) – z toho pohľadu, či zakladá dôvod na nenariadenie návratu. Poukázal na to, že vysťahovanie na Slovensko bez súhlasu otca mohlo zhoršiť zdravotný stav maloletého. Nové prostredie, strata kontaktu s otcom *„sú tak závažné skutočnosti v živote 5 ročného dieťaťa, ktoré naozaj mohli zanechať stopy na jeho psychike, resp. jeho psychický stav zhoršiť. Preto je neprimerané, aby matka v tomto konaní poukazovala práve na psychický zdravotný stav maloletého, ktorý by mal vylúčiť jeho návrat do miesta obvyklého pobytu, keď sama na to neprihliadala pri sťahovaní maloletého.“*. Podľa okresného súdu zdravotný stav maloletého sa nemusel zhoršiť, *„pokiaľ by matka reálne zvážila svoje možnosti, resp. zabezpečila písomný súhlas otca so sťahovaním alebo rozhodnutie príslušného súdu“*.

Okresný súd tiež dospel k záveru, že sťažovateľke nič nebránilo zostať v jurisdikcii britských súdov. Finančné dôvody odchodu Haagsky dohovor nepozná, pričom sťažovateľka mala na území Veľkej Británie zamestnanie, podieľala sa na sociálnom zabezpečení, mala zabezpečenú zdravotnú starostlivosť pre seba aj pre maloletého a v prípade potreby mala „dostatočné právne záruky na dosiahnutie sociálnej podpory pre seba a pre dieťa“. Adekvátnu zdravotnú starostlivosť môže podľa okresného súdu dosiahnuť sťažovateľka pre maloletého aj vo Veľkej Británii, pričom „v správach z psychologického vyšetrenia dieťaťa predložených matkou je odporúčané zabezpečiť pokojné prostredie dieťaťa, pravidelný denný režim s vylúčením neočakávaných zmien a praktizovanie filiálnej terapie v domácom prostredí. Tieto podmienky pre úspešnú liečbu dieťaťa je možné zabezpečiť aj na území Veľkej Británie a je znova na matke, aby dieťaťu zmenu prostredia jeho návratom do Veľkej Británie dostatočne vysvetlila a pripravila ho psychicky na návrat.“.

Pri posudzovaní najlepšieho záujmu maloletého okresný súd „zvažoval najmä skutočnosť, že dieťa v súčasnosti žije s matkou a starou matkou, ktoré najviac zdieľajú starostlivosť o dieťa. Dieťa nemá zabezpečený dostatočný kontakt so svojim otcom ani s rodinou zo strany otca. Podľa zváženia súdu takto zabezpečovaná starostlivosť nie je v najlepšom záujme dieťaťa. Dieťa má právo na výchovu a starostlivosť zo strany oboch rodičov, má právo na zachovávanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho styku s obidvomi rodičmi. Toto právo dieťaťa je možné zabezpečiť jeho návratom do miesta obvyklého pobytu, kde doposiaľ žije jeho otec. Samozrejme bude závisieť od otca, aby svoj kontakt s dieťaťom udržiaval a s matkou dieťaťa sa dohodol na úprave rodičovských práv a povinností, je na otcovi, aby dodržal svoje prísľuby, ktoré v tomto konaní dal matke (napr. zaplatil jej a dieťaťu letenku pre návrat do Anglicka, platil výživné v sume 130 Eur, platil poplatky za bývanie), pretože len tak má význam výsledok tohto konania.“.

K otázke primeraných opatrení podľa čl. 11 ods. 4 nariadenia č. 2201/2003 okresný súd uviedol, že v záujme komplexnej ochrany práv maloletého „uložil navrhovateľovi pre prípad, že sa matka rozhodne vrátiť s dieťaťom do miesta jeho obvyklého pobytu, aby im umožnil bývať vo svojom bydlisku spolu s maloletým po dobu 6 mesiacov,

ktoré obdobie súd považoval za primerané na to, aby matka mohla zabezpečiť na území Veľkej Británie bývanie pre seba, pre dieťa, ako aj príjem z pracovnej činnosti“.

Vychádzajúc z právnych východísk vymedzených v tejto časti nálezu a z odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu v spojení s uznesením okresného súdu, ústavný súd dospel k záveru, že krajský súd sa reálne a explicitne nezaoberal skutočnosťami svedčiacimi o potrebe aplikovať výnimku z nariadenia návratu, napriek tomu, že sťažovateľka na takéto skutočnosti poukazyvala, a napadnuté uznesenie v tomto smere riadne neodôvodnil. Krajský súd nedostatočne zohľadnil aj osobitné okolnosti prejednávanej veci a nedostatočne prihliadol na najlepší záujem maloletého.

Rozhodnutia všeobecných súdov v tejto veci sú založené na implicitnom závere, že spolu s maloletým sa vráti do krajiny obvyklého pobytu aj sťažovateľka. Súkromný znalecký posudok predložený sťažovateľkou v odvolacom konaní svedčí o tom, že matka (sťažovateľka) je primárnou citovou osobou pre maloletého a kľúčové je zachovanie tohto vzťahu. Separácia od sťažovateľky by bola pre maloletého stresujúca a priviedla by ho do neznesiteľnej situácie. Zachovanie vzťahu s matkou takto predstavovalo nevyhnutný aspekt realizácie najlepšieho záujmu maloletého v konaní. Z tohto pohľadu bolo preto kľúčové, aby sa konajúce súdy osobitne zaoberali tými skutočnosťami, ktoré by objasnili, či návrat sťažovateľky do krajiny obvyklého pobytu maloletého je možný, prípadne či existovali také okolnosti, ktoré by viedli k záveru, že sťažovateľka opodstatnene odmieta návrat do krajiny obvyklého pobytu. Pri zistení skutočností svedčiacich o opodstatnenom nesúhlase sťažovateľky s návratom mali konajúce súdy skúmať, či možno primeranými opatreniami vytvoriť stav, ktorý by umožňoval návrat maloletého aj so sťažovateľkou, t. j. vytvoriť stav, ktorý by robil nesúhlas matky s návratom neopodstatneným.

V tomto kontexte je relevantné, že sťažovateľka v prvom rade uvádzala, že pri návrate do krajiny obvyklého pobytu môže čeliť trestnému stíhaniu. Konajúce súdy vychádzali zo zistenia, že na základe nesúhlasu otca maloletého sa nepokračovalo

v trestnom stíhaní sťažovateľky. Zo správy britskej polície predloženej navrhovateľom však vyplýva, že dokiaľ navrhovateľ nedá súhlas, stíhanie nemá dôvod pokračovať. Z uvedeného bolo zrejmé, že ďalšie stíhanie sťažovateľky je výlučne v rukách navrhovateľa, čo podľa ústavného súdu zakladá značnú mieru neistoty pre sťažovateľku aj s prihliadnutím na v konaní preukázané nezhody medzi sťažovateľkou a navrhovateľom. Podľa ústavného súdu bolo namieste, aby krajský súd uvedenú okolnosť preskúmal dôslednejšie – javilo sa ako vhodné zistiť, aká je skutočná prax britských orgánov činných v trestnom konaní pri stíhaní uvedených skutkov, aké tresty sú ukladané za uvedené trestné činy, t. j. predovšetkým či sa ukladá nepodmienečný trest odňatia slobody. V závislosti od zistených skutočností by bolo zrejmé, či je potrebné túto situáciu zmierniť dodatočnými primeranými opatreniami podľa čl. 11 ods. 4 nariadenia č. 2201/2003 – napr. dosiahnutím garancií od príslušných autorít Veľkej Británie o nestíhaní sťažovateľky a pod.

Sťažovateľka tiež namietala, že spoločnú domácnosť s otcom maloletého opustila v dôsledku domáceho násillia z jeho strany, pričom sa tak udialo za asistencie polície. V spise sú pripojené záznamy, ktoré svedčia o tom, že uvedené skutočnosti sú pravdivé. Z priložených záznamov vyplýva, že policajné orgány vyhodnotili uvedenú udalosť ako „*veľmi malý domáci incident*“. V policajnej správe sa tiež uvádza, že medzi sťažovateľkou a otcom maloletého boli opakované hádky. Krajský súd poukázal na to, že uznesenie okresného súdu ukladá primerané opatrenia, ktorým zaväzuje otca maloletého umožniť sťažovateľke bývať v spoločnej domácnosti s navrhovateľom v ním prenajatom rodinnom dome po dobu šiestich mesiacov s úhradou nákladov. Podľa zistených okolností sa toto primerané opatrenie javí ako nedostačujúce. V prípade preukázaných nezhôd medzi rodičmi maloletého sa nejaví ako primerané trvať na tom, aby sa títo rodičia nast'ahovali do spoločnej domácnosti. Podľa ústavného súdu bolo vhodnejšie trvať na takých primeraných opatreniach, ktoré by aspoň po minimálnu dobu garantovali možnosť oddeleného bývania sťažovateľky a maloletého od otca maloletého, aby sa tak vytvorilo pokojné rodinné prostredie pre maloletého a vytvorila možnosť pre sťažovateľku zabezpečiť si vlastné bývanie, prácu a pod.

V konaní bolo taktiež nesporne zistené, že otec maloletého je študentom, ktorý podľa práva krajiny obvyklého pobytu nie je povinný kvôli svojmu statusu platiť výživné. Uvedená skutková okolnosť má pomerne závažné implikácie – v prípade návratu sťažovateľov do krajiny obvyklého pobytu – nie je zrejmé, akým spôsobom by mohla sťažovateľka právne donútiť otca maloletého platiť výživné v prípade, ak by otec výživné platiť odmietol. Z tohto pohľadu bolo potrebné, aby krajský súd dôslednejšie preskúmal uvedenú skutočnosť a prípadne aby trval na takých primeraných opatreniach, ktoré by viedli k právne vynútitel'nému záväzku otca maloletého podieľať sa na výžive maloletého (napr. podpis dohody alebo podpis právne vynútitel'ného jednostranného vyhlásenia otca), alebo k opatreniam, ktoré by primerane posilnili postavenie sťažovateľky voči otcovi maloletého (napr. zložením peňažnej sumy na účet sťažovateľky, ktorá by predstavovala výživné zo strany otca na určité obdobie vopred s deklaráciou, že nejde o platbu dlžného výživného a pod.).

Sťažovateľka v konaní predložila vyjadrenie (č. l. 336 spisu), z ktorého vyplynuli zistenia o možnosti liečby ADHD vo Veľkej Británii – možnosť liečby v súkromnom zariadení za finančnú úhradu, prípadne liečba v systéme verejného zdravotníctva s čakacími lehotami. V tomto smere je potrebné uviesť, že je všeobecne známou skutočnosťou, že veľké množstvo občanov Slovenskej republiky žije vo Veľkej Británii – s úmyslom študovať alebo pracovať. Nie je tiež neznáme, že zdravotníctvo vo Veľkej Británii je zabezpečené systémom verejného zdravotníctva a tiež na základe súkromného pripoistenia. Mnoho občanov Slovenskej republiky žijúcich vo Veľkej Británii absolvuje rutinné prípadne mimoriadne zdravotné úkony a vyšetrenia na Slovensku z dôvodu finančnej náročnosti obdobných úkonov a vyšetrení vo Veľkej Británii, prípadne z dôvodu dlhých čakacích dôb. Z tohto pohľadu sú relevantné zistenia týkajúce sa zdravotného stavu maloletého a skutočnosti uvedené sťažovateľkou o možnosti liečby vo Veľkej Británii. Nemožno pochybovať o schopnosti zdravotníctva Veľkej Británie a miestnych odborníkov poskytnúť adekvátnu liečbu maloletému. Na druhej strane sa však javí ako primerané, aby boli poskytnuté konkrétnejšie dôkazy o tom, v akých časových intervaloch by bola liečba konkrétne pre maloletého vo Veľkej Británii dostupná, a taktiež údaje

o cenovej náročnosti uvedenej liečby. Krajský súd sa uvedenými skutočnosťami bližšie nezaoberal.

Uvedené skutkové okolnosti vo svojom súhrne vytvárajú stav, ktorý svedčí o tom, že nesúhlas matky s návratom do krajiny obvyklého pobytu by nebol neopodstatnený, čím by nebolo reálne možné dosiahnuť zachovanie vzťahu medzi maloletým a sťažovateľkou. Tieto skutkové okolnosti takto indikujú možnú výnimku podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, pre ktorú by bolo možné nenariadiť návrat maloletého do krajiny obvyklého pobytu. Tieto skutkové okolnosti zároveň predpokladajú aj aplikáciu čl. 11 ods. 4 nariadenia č. 2201/2003 a tým aj skúmanie, či vhodnými primeranými opatreniami je potrebné a možné vytvoriť stav, ktorý by umožnil nariadiť návrat maloletého tak, aby to bolo v jeho najlepšom záujme. Krajský súd však v napadnutom uznesení rezignoval na dôkladné skúmanie uvedených skutkových okolností, preto z uvedených hľadísk je napadnuté uznesenie nepreskúmateľné. Na tomto základe ústavný súd dospel k záveru, že napadnuté uznesenie krajského súdu je vo vymedzenom rozsahu zjavne neodôvodnené, nepreskúmateľné a ústavne neakceptovateľné. Ústavný súd preto rozhodol, že krajský súd napadnutým uznesením z 31. augusta 2017 porušil základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

Európsky súd pre ľudské práva opakovane rozhodol, že rozhodnutie o nariadení návratu, dokonca aj keď nebolo vykonané, samo osebe predstavuje zásah do práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života (rozsudok vo veci Šneersone a Kampanella proti Taliansku, odsek 88, rozsudok vo veci Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku, odsek 90 – 91). Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd tiež rozhodol, že krajský súd napadnutým uznesením z 31. augusta 2017 porušil základné právo sťažovateľov podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a ich právo podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

II.2 K namietanému porušeniu práv maloletého podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa postupom krajského súdu v napadnutom konaní a jeho uznesením z 31. augusta 2017

Vo vzťahu k namietanému porušeniu práv maloletého podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa sa ústavný súd riadil princípom minimalizácie svojich zásahov do právomoci všeobecných súdov, rozhodnutia ktorých sú v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy preskúmané (IV. ÚS 303/04, IV. ÚS 64/2010, IV. ÚS 100/2014), ktorý vyplýva z jeho subsidiárneho postavenia pri ochrane základných práv a slobôd. Vychádzal pritom v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. II. ÚS 182/06, IV. ÚS 311/08) z toho, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základných práv sťažovateľov podľa čl. 19 ods. 2 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, a zrušením tohto uznesenia sa otvára priestor na to, aby sa krajský súd v ďalšom konaní sám vysporiadal s ochranou uvedených práv.

Ústavný súd preto v tejto časti sťažnosti sťažovateľov nevyhovel, uprednostňujúc právomoc všeobecného súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv účastníkov konania pred ich ochranou v konaní pred ústavným súdom (bod 4 výroku tohto nálezu).

Navyše ústavný súd v súvislosti s čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa odkazuje na svoje uznesenie sp. zn. II. ÚS 596/2014 z 30. septembra 2014 (publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2014 pod č. 57/2014), v ktorom uviedol, že na úrovni doktríny medzinárodného práva, ako aj na úrovni samotnej Organizácie Spojených národov prevládol (dnes už konštantný) právny názor, že medzi články Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré upravujú všeobecné zásady/princípy (general principles) a nie sú priamo vykonateľné, ale je potrebné tieto zásady inkorporovať do príslušnej vnútroštátnej legislatívny a aplikačnej praxe, možno zaradiť najmä čl. 2, čl. 3, čl. 12 čl. 6 a čl. 12 (pozri HODGKIN, R., NEWELL, P. Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child. Fully revised third edition. Ženeva : UNICEF Regional Office for Europe, 2007, p. 39, 83, 158; k tomu

porov. aj Committee on the Rights of the Child: General Comment No. 5, CRC/GC/2003/5, body 19, 20 a 22). Tento záver podporuje i samotný text týchto článkov Dohovoru o právach dieťaťa („štáty sa zaväzujú“, „štáty zabezpečujú“, „dieťaťu sa poskytuje“). Naopak, k priamo vykonateľným právnym normám Dohovoru o právach dieťaťa je možné zaradiť napr. čl. 7 ods. 1, čl. 10 ods. 2, čl. 13, čl. 16 a pod.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie... Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie...

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Keďže krajský súd uznesením sp. zn. 8 CoP 229/2017 z 31. augusta 2017 a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, porušil označené základné práva sťažovateľov podľa ústavy a práva podľa dohovoru, ústavný súd zrušil toto rozhodnutie a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu). Povinnosťou krajského súdu bude riadiť sa právnym názorom ústavného súdu a vysporiadať sa so skutočnosťami uvedenými v tomto náleze.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z ustanovenia § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04).

Vychádzajúc z okolností prejednávanej veci – s prihliadnutím aj na skutočnosť, že napadnuté uznesenie krajského súdu v spojení s uznesením okresného súdu z 26. januára 2017 nebolo vykonané, t. j. nedošlo k reálnemu návratu maloletého do Veľkej Británie – ústavný súd dospel k záveru, že vyslovenie porušenia označených základných práv podľa ústavy a práv podľa dohovoru a zrušenie napadnutého uznesenia krajského súdu je dostatočným pre ochranu namietaného porušenia práv sťažovateľov. Z uvedeného dôvodu ústavný súd nevyhovel sťažnosti sťažovateľov v časti, v ktorej žiadali o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia (bod 4 výroku tohto nálezu).

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastupovaním advokátom (bod 3 výroku tohto nálezu).

Sťažovatelia žiadali úhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastupovaním. Sťažovatelia si uplatnili úhradu trov konania v sume 374,89 € za dva úkony právnej služby.

Podľa § 36 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania zo svojho.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd priznal právnemu zástupcovi sťažovateľov úhradu trov konania vo výške 374,81 € v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 2 úkony právnej služby podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2017 v sume 147,33 € (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky) a náhrady hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby v sume 8,84 € (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky), čo spolu predstavuje sumu 312,34 €. Zo zistenia ústavného súdu vyplýva, že právny zástupca je platcom dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Vo zvyšnej časti uplatnených trov ústavný súd sťažnosti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

Priznanú úhradu trov konania je krajský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a ods. 1 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. augusta 2018